

LBRIS

We know
books

SERIE DE AUTOR

Cartograful puterii

roman

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

Prefață de Angelo Mitchievici

**GABRIEL
CHIFU**

Cuprins

Diavoliada balcanică – Prefață (<i>Angelo Mitchievici</i>)	5
I	16
II	27
III	35
IV	43
V	50
VI	61
VII	72
VIII	80
IX	88
X	102
XI	122
XII	125
XIII	132
XIV	138
XV	155
XVI	167
XVII	168
XVIII	172

XIX	176
XX	181
XXI	186
XXII	190
XXIII	194
XXIV	204
XXV	213
XXVI	219
Referințe critice	225

La începutul lunii octombrie a anului 1997, Matei Pavel a făcut o scurtă călătorie la Skopje. Avea patruzeci și nouă de ani atunci și era consilier de stat la Departamentul de Informații al Guvernului. La Skopje fusese invitat la un colocviu regional oarecare, având o temă ce devenise clișeu: *Comunicarea în noua Europă*.

A pus în cumpănă toate posibilitățile și a ajuns la concluzia că deplasarea cea mai convenabilă ar fi cu mașina. Îi plăcea să conducă și drumul însuși până la destinație devenea pentru el mai important decât capătul drumului – un soi de nesperată vacanță, un prilej așteptat de a rămâne singur cu sine, un timp numai al său pentru îngrijirea minții atât de asediate în stresul de zi cu zi.

În ultima clipă, planul excursiei automobilistice s-a modificat întrucâtva: din țară, la colocviul cu pricina mai participa cineva, o persoană de la Ministerul Culturii – era o femeie, Apfia Demetrescu, pe care o știa vag. L-a rugat s-o ia și pe ea cu mașina.

Matei Pavel a acceptat din politețe, fără să arate că de fapt lucrul ăsta îl deranja profund, din mai multe motive. Pe de-o parte, îl scotea din proiectul său – acela de reflecție în singurătate asupra propriei persoane, operație atât de necesară după nebunia amețitoare de la Palatul Victoria. Apoi, era vorba despre o prezență feminină: asta îl neliniștea, îl silea să se su-pravegheze, să fie atent la ce spune și la ce face. Și, în plus, încă o cauză de inconfort lăuntric: să străbată peste o mie de kilometri mult prea aproape de această Apfia era ceva cu totul aiurea – ea, practic o necunoscută, va sta în mașina lui pe scaunul din dreapta, creându-se o falsă intimitate, fiindcă acolo, în mod

firesc, într-o astfel de călătorie în doi, s-ar cuveni să se afle altcineva: soția, sau iubita, sau, în fine, cineva foarte apropiat...

Într-adevăr, călătoria nu a contat prin colocviul din capitala macedoneană, ci prin popasul în trei localități de pe drum, trei localități care pe hartă formează un triunghi balcanic și care, curând, aveau să joace un rol deosebit de însemnat în existența sa: Calafat, Băile Herculane și Vârșeț.

Hotărâseră să treacă granița pe drumul cel mai scurt: cu bacul, pe la Calafat–Vidin și de aici, imediat, în Iugoslavia, spre Nis și Skopje.

Plecaseră foarte devreme din București și au ajuns în micul port de la Dunăre cam pe la zece și jumătate dimineața. Localitatea părea un oraș-fantomă, un fel de decor cinematografic obosit, nelocuit de nicio făptură omenească. Locul îi crea lui Matei Pavel un puternic sentiment de irealitate. Totul era încremenit.

Au coborât din mașină în port. Vama era și ea pustie. Bacul, imens și nemișcat, aștepta în zadar, fără ca măcar un singur camion să apară și să urce pe puntea sa.

Cei doi nou-sosiți, cu totul dezorientați, au căutat cu privirea pe cineva în stare să le ofere oarece lămuriri. Îi dureau timpanele de liniște, iar privirea li se împăienjenise – nu-și dădeau seama dacă de vină era oboseala cursei non-stop începute în zori, sau spațiul acela – mort, fantasmatic, aidoma unui desen făcut pe cenușă.

Și fluviul le lăsa impresia că nu mai curge. Au zărit foarte departe, pe malul apei, un soldat cu o armă în mână, care făcea de pază stând stană de piatră. Nu erau siguri dacă era un om, sau un manechin, sau o statuie.

Ajunseseră să se îndoiască de faptul că locul acela avea viață în el și că ar exista cu adevărat când, dintr-o baracă de lemn, a ieșit un bărbat de vreo cincizeci de ani, îmbrăcat în uniformă cenușie a vameșilor. Se putea spune că era primul om în carne și oase întâlnit, căci pe soldatul dinainte, părelnic,

n-aveau cum să-l pună la socoteală. Vameșul le-a explicat că vasul va pleca doar atunci când se va umple de mașini. Dacă nu se încarcă la capacitatea maximă, nu pleacă. I-a sfătuit să se mai plimbe prin oraș, să bea undeva o cafea și să revină mai încolo, peste vreo trei ceasuri:

— Mai devreme, i-a asigurat el, nu e nicio șansă să se urnească bacul.

Matei Pavel și Apfia Demetrescu i-au dat ascultare, n-aveau încotro – s-au dus în oraș. Au băut o cafea mizerabilă într-un local amărât, unde se auzea la un gramofon o melodie fără vârstă, a cărei depănare monotonă o adormise pe barmanița și ea fără vârstă. Pe urmă, s-au așezat pe o bancă într-un parc pustiu.

— Aici e marginea lumii, a rostit convinsă Apfia Demetrescu, și cuvintele sale au sunat ca o sentință.

Matei Pavel și-a întors mirat privirea spre ea: căci exact cu aceste cuvinte rezumase și el în gând acest orașel straniu. A vrut să adauge o frază, *Dacă ai trăi aici, ai începe să simți cum mori*, dar s-a mulțumit să zică:

— Da, da, așa e, aici trebuie să fie una din marginile lumii.

Apfia Demetrescu i-a povestit că mai fusese cândva la Calafat, tot așa, în trecere, în mare goană. Pe undeva, prin apropiere, se află satul Maglavit, unde, se povestește, prin anii '30, unui om sărac cu duhul i se arătase Dumnezeu. În epocă, întâmplarea crease mare vâlvă și e cunoscută ca *Minunea de la Maglavit*. Apfia însoțise în urmă cu patru-cinci ani o echipă de filmare de la o televiziune străină care realizase un film despre *Minune*, dar nu mai ținea minte aproape nimic din acea vizită, totul i se amesteca în memorie confuz.

Matei Pavel i-a propus să caute locul *Minunii*, era un mod de a umple cu ceva timpul până la termenul pe care li-l fixase vameșul. Apfia Demetrescu n-avea nimic împotriva, atâta doar că ea nu putea fi o călăuză, căci nu-și mai aducea aminte cum se ajunge acolo.

Au ieșit din oraș și, de îndată, pe șosea, au început să-și facă apariția oameni, care umblau cu treburi, dar și mașini într-un flux normal. Matei Pavel a oprit la o benzinărie și acolo s-a găsit cineva care să-i îndrume spre destinația pe care și-o stabiliseră: locul cu pricina se află într-o pădure de foioase, trebuie să meargă vreo șapte kilometri pe drumul spre Craiova și apoi, la stânga, încă vreo trei kilometri, spre malul Dunării. Acolo vor da peste o biserică, aceasta urma să glorifice arătarea Domnului, biserica e începută și a rămas neterminată, e la roșu, din cărămidă, fără turle, fără acoperiș.

De la benzinărie, cei doi au pornit cu încredere în căutarea bisericii, încredințați, după explicațiile primite, că va fi simplu să ajungă la ea.

Elanul lor avea să se frângă curând. S-au rătăcit prin pădure, în păienjenișul de drumuri de pământ abia conturate. N-au găsit ce căutau. I-a cuprins îngrijorarea că, din pricina acestei expediții neplanificate și eșuate, vor rata traversarea fluviului.

Așa că s-au întors în port cât au putut de repede: depășiseră cu aproape un ceas timpul cât conveniseră cu vameșul să zăbovească în oraș și le era teamă că bacul plecase fără ei.

Dar de unde! Pe mal, vasul stătea gol, cum îl lăsaseră. Au coborât din mașină și s-au îndreptat spre baraca vameșului. Au bătut în ușă. N-a răspuns nimeni.

Peste vreo zece minute, vameșul s-a ivit ieșind dintr-o altă baracă. Când a dat cu ochii de ei, s-a uitat la ceas și a exclamat:

— Ați venit mai devreme decât ne-am înțeles. N-a trecut decât o oră. Mai aveți, mai aveți de așteptat! ...

Cei doi călători au bâlbâit ceva vag, *Bine, bine...* și s-au suit precipitați și neliniștiți în mașină. Apfia Demetrescu și-a privit și ea ceasul și a murmurat vădit tulburată:

— Ce tot spune asta! S-au scurs patru ore, nu o oră, cât i se pare lui. Cred că nu vorbim despre același fel de a măsura timpul...

— Știi ce cred eu, Apfia, a completat tot pe un ton șoptit Matei Pavel, locul acesta este o ficțiune, o iluzie, pe aici n-o să reușim niciodată să trecem Dunărea. Dacă într-adevăr vrem să ajungem la colocviul ăla, trebuie să facem calea întoarsă, aici e un prag peste care nu putem păși. Nu înțelegem acest loc, nu avem codul său, el nu face parte din realitatea noastră...

Când au părăsit orașul, Matei Pavel a întors capul și s-a uitat în urmă. Calafatul era învelit într-o ceață groasă. Nefiresc, fiindcă, în față, deasupra șoselei, strălucea soarele, văzduhul era limpede, iar cerul era de un albastru intens: o minunată zi de la începutul toamnei.

Au hotărât să iasă din țară pe la unul dintre punctele de frontieră cu Iugoslavia. Au pornit spre Severin și de aici, pe la Moravița, spre Vârșeț, unde urmau să rămână peste noapte. În micul oraș sârbesc de la frontieră, Apfia avea un bun prieten care-i va găzdui.

Pe drum, au mai făcut un popas. La Băile Herculane, unde Apfia l-a rugat să oprească – spre rușinea ei, nu fusese niciodată în stațiunea atât de cunoscută. A fost o ședere scurtă și profană. Au străbătut cu mașina orașul, de-a lungul Cernei, până la Hotelul Roman, apoi au parcat în fața pavilioanelor vechi din centru, s-au dat jos din mașină și s-au plimbat pe malul apei, au respirat aerul curat și au traversat râul pe o punte de lemn, îngustă și șubredă. Scândurile putrezite și, unele, chiar rupte le-au stârnit frica. Apfia a țipat neajutorată și l-a prins de braț pe Matei, atunci când una dintre scânduri a pârâit periculos sub piciorul ei. În clipa aia, Matei Pavel a privit-o pentru prima oară atent, a descoperit că este atrăgătoare și s-a întrebat dacă ar putea iubi o asemenea femeie.

În schimb, funcționara superioară din Ministerul Culturii era departe de a-și pune o întrebare asemănătoare în ceea ce-l privește pe Matei Pavel. Apfia se arăta amabilă, apropiată, bună colegă de drum, dar, de fapt, nu participa, nu se implica deloc în această relație care, pentru ea, însemna doar modalitatea de a

călători până la Skopje. Nu cerea și nu aștepta nimic de la Matei Pavel în care vedea doar camaradul oarecum întâmplător în această deplasare și atât. De aceea, conversația ei era voit convențională și pe un ton mereu egal cu sine, o conversație de predilecție pe teme culturale, abundentă în informații și inteligentă, care pe Matei Pavel a ajuns curând (erau acum în munți, pe drumul de la Herculane la Oravița...) să-l obosească.

Trebuia să-i dea replici spirituale, să arate că stăpânește un subiect sau altul, ceea ce îl împiedica în mod evident să conducă corect pe serpentinele dificile. Și, în plus, nu era în niciun fel sedus de conversațiile acestea de salon intelectual, în care interlocutorii aleargă enciclopedic și ușor găfâit de la o temă la alta, fără să atingă însă deloc *interioritatea*, *profunzimea*, *teme* de care Matei Pavel era atras în chip special.

De fapt, această linie a dialogului impusă de Apfia Demetrescu îl irita la culme în situația sa de acum: tracasat, după luni și luni de trudă în serviciu public, trudă uriașă, însă fără rezultate vizibile, extenuat fizic, nervos, aflat la o răscruce a existenței sale, aflat într-o criză de identitate, apăsător de întrebarea *încotro s-o apuc?*, încotro cu familia, încotro cu slujba, încotro, mai ales, cu sine însuși. Și-ar fi dorit o altfel de discuție: abruptă, de adâncime, necruțătoare de ce nu, despre ei înșiși, despre felul cum trece timpul peste ei devastându-i, despre oboseala lor, despre suferință, despre capacitatea de a iubi, despre cât de vii sau cât de morți sunt deja. O scrutare din care să nu lipsească sentimentul abisului, ceva radical, absolut, de o sinceritate brutală, în genul personajelor lui Dostoievski.

Dar nu era Apfia persoana nimerită pentru un asemenea rol. Cum, acasă, nici soția sa nu era, nu mai era. Matei Pavel nu îi găsea niciuneia dintre cele două femei vreo vină, cum nu găsea vinovat pe niciunul dintre apropiații săi pentru această incomunicare profundă. Cert era că această *incomunicare* exista apăsător pentru el. Paradoxal și comic, el, responsabilul guvernamental cu informațiile și comunicarea, cu imaginea și dialogul public, suferea acut de incomunicare. Se simțea cu fiecare

zi tot mai izolat, parcă închis într-un cub transparent de sticlă sau de gheață – îi vedea pe ceilalți, dar cuvintele sale nu mai ajungeau la ei și nici cuvintele lor nu mai ajungeau la sine.

Matei Pavel tânjea după o *întâlnire rezonantă*; aștepta, cu o obscură intensitate a dorinței, să cunoască pe cineva în care *adevărul său să aibă răsunet*.

La Vârșeț, au ajuns seara târziu. Din Herculane, Apfia reușise să-l prindă la telefon pe amicul ei și să-l anunțe că îl vor vizita, n-au încotro, se va trezi cu ei doi la poarta sa. Omul, un român din Banatul sârbesc, pe nume Teodor Brenovici, s-a arătat deosebit de binevoitor: „Veniți, veniți, eu vă găzduiesc!”, îi asigurase el și își dăduseră *întâlnire* în jurul orei opt seara, la hotelul din centru.

Însă drumul a durat mai mult decât prevăzuseră și, când au oprit mașina în parcare de lângă hotel, era întuneric beznă și aproape unsprezece noaptea. Puțin probabil să-i mai aștepte Brenovici, oricât de amabil ar fi fost. Or să doarmă la hotel, asta e.

Au întrebat la recepție, într-o doară, de domnul Brenovici. Femeia de la ghișeu, o blondă între două vârste, morocănoasă fiindcă o deranjaseră (până la venirea lor moțăise pe un fotoliu, învelită cu o pătură în carouri verzi și oranj...), le-a arătat o ușă de sticlă pe unde se intra în cafenea.

În local nu erau decât două mese ocupate: una dublă, în jurul căreia erau strânși șapte-opt tineri, fete și băieți, cu o mulțime de sticle diferite în față. Foarte veseli, ei ciocneau paharele, se îmbrățișau, cântau și vorbeau tare în sârbește. La o altă masă, retrasă, se găsea un singur ins care sorbea *tacticos* și netulburat dintr-o ceașcă de cafea și citea un ziar cu litere slavone, făcând totală abstracție de harababura sonoră pricinuită de ceilalți.

„El trebuie să fie Brenovici”, și-a închipuit Matei, ceea ce s-a dovedit a fi corect, fiindcă, atunci când Apfia l-a salutat, „Bună seară”, bărbatul a ridicat ochii, a recunoscut-o și imediat

a sărit în picioare, îmbrățișând-o cu efuziune. Avea pe el un impermeabil lung, de culoare gri-închis, era un tip slab și deșirat și părea să numere în jur de treizeci și cinci de ani, cam de aceeași vârstă cu Apfia. De altfel, era firesc să aibă aceeași vârstă: cei doi fuseseră colegi de facultate la București, pe vremea aia se cunoscuseră.

— Măi, omule, i-a zis Brenovici Apfiei, lungind vocalele și accentuând cuvintele într-un fel inimitabil, eu intrasem la idei... Ce ați întârziat atâta?!...

— Iartă-ne, Teodore, drumurile pe aici, pe la noi, sunt totdeauna cu peripeții..., a dat Apfia o explicație vagă, formală.

Brenovici a clătinat din cap ca și cum fusese pus la o mare încercare, din care tocmai scăpase, cu greu scăpase. Apfia Demetrescu i l-a prezentat pe însoțitorul său, iar Brenovici l-a îmbrățișat, cu simpatie, de parcă întotdeauna își dorise să *întâlnească* un tip ca Matei.

Românul din Serbia, sigur pe el și agitat, le-a înfățișat programul următoarelor ore: îi va găzdui la el; din păcate, soția lui este plecată la Belgrad, nu se află acasă decât el și bunica lui, care le pregătise cina: era trecută de optzeci de ani, dar în putere.

Apoi s-a îndreptat spre bar să achite consumația. Spre ieșire, au trecut pe lângă masa gălăgioasă. Între timp, grupul mai câștigase câțiva petrecăreți. Doi băieți cântau, legănându-se cu paharele ridicate; alții, învinși de băutură, dormeau cu capul pe masă, iar alții se sărutau cu fetele din grup, se sărutau într-un fel lasciv, provocator, parcă pregătindu-se să facă dragoste acolo, fără să le pese...

Brenovici s-a simțit dator să ofere o explicație:

— Vai de ei!... Pleacă la armată. Acum sărbătoresc ultimele zile de civilie...

Iar după o scurtă pauză a completat:

— Măi, oamenilor, la noi nu e bine, nu e bine deloc!...

Chiar așa, pe întuneric, casa lui Brenovici, așezată undeva la marginea orașului, le-a plăcut. Era o vilă nouă, cu etaj, confortabilă. Domina albul, iar mobilierul, simplificat la

maximum, era de culoare verde închis. Un arhitect deștept decupase surprinzător spațiul în module odihuitoare. Brenovici i-a condus la etaj unde se găsea zona sacră a casei, atelierul său de pictură. Astfel a aflat Matei cu ce se îndeletnicea gazda sa. Mai apoi, în drumul spre Skopje, Apfia avea să-l pună la curent pe Matei Pavel că Teodor Brenovici este un pictor cu o cotă ridicată în Serbia, cât despre vârstă, era mai mare ca ea cu cinci ani, împlinise patruzeci...

Masa a fost și ea îmbelșugată. Bunica lui Teodor, o țărăncă vorbind o ciudată limbă română de muzeu, trecea tăcută din bucătărie în sufragerie și înapoi, aducând mereu alte feluri de mâncare.

Simțind că musafirii săi sunt surprinși de bunăstarea din locuința sa, Brenovici le-a spus în felul său cântat:

— Măi, oamenilor, noi am avut bani, măi, la noi oamenii au fost bogați, dar acum e tot mai greu, măi, războiul ăsta ne distruge, e tot mai greu, nu știu cât mai rezistăm.

A doua zi dimineața, și-au continuat călătoria. Brenovici i-a însoțit până la Belgrad, unde avea treburi. Au străbătut toți trei, în mașină, străzile Vârșetului. Se întrezărea iarăși o zi de toamnă senină. I-a izbit prezența, aproape la fiecare colț de stradă, a unor vânzători ambulanți de țigări și de tot soiul de nimicuri. Oamenii aceia aveau o ținută decentă, nu aduceau a bișnițari. Brenovici le-a explicat situația:

— Sunt sârbi, refugiați de război, veniți din celelalte provincii. N-au din ce să trăiască. Fac trafic de țigări și poliția îi tolerează. La noi nu-i bine, măi, nu-i bine...

După călătoria în Balcani, viața lui Matei Pavel a reintrat în ritmul obișnuit, de nesuportat, care-l distrugea încetul cu încetul, aidoma unei otrăvi înghițite zilnic, în doze foarte mici.

Mersul la slujbă, precum și activitatea propriu-zisă de acolo îl iritau și funcționarul guvernamental ajunsese să aibă o reacție accentuată de refuz față de tot ce însemna serviciul său.

Când se apropia de clădirea Guvernului, simțea o teribilă senzație de respingere, cum avea în tinerețe, când trecea pe lângă cazarma unde se chinuise amarnic, în timpul stagiului militar. Era clar pentru el că nu mai putea continua astfel, trebuia cu orice preț să-și schimbe locul de muncă.

Și acasă lucrurile stăteau rău de tot. Irina, fiica sa de douăzeci și ceva de ani, se dorea independentă – excesiv de independentă, considera el – și comitea greșeli, care or s-o coste. Ar fi vrut s-o ajute, să-i sugereze unele „rectificări de traiectorie”, adică să-i dea sfaturi fără pretenții de autoritate paternă, ci asemenea unui camarad, prietenește, folosind avantajul pe care ți-l conferă experiența, faptul că ai parcurs deja drumul ăsta, te-ai lovit de un prag sau de altul. Dar îi era din ce în ce mai dificil să comunice cu propriul său copil, ca și când unul dintre ei ar fi pierdut accesul la limba pe care o vorbiseră amândoi până atunci și nu-și dădea seama de lucrul ăsta. Nu avea importanță a cui era vina, dar, sigur, între ei crescuse, aproape din senin, un zid. De altfel, Irina și-a găsit o slujbă la o firmă de cosmetice și apoi l-a anunțat că se mută, și-a închiriat o garsonieră. De la Sonia, mama Irinei, de care se despărțise în urmă cu cincisprezece ani și care trăia acum în Canada, primea din când în când câte o ilustrată din te miri ce loc exotic și atât. Se pare că Sonia o ducea bine în noua ei existență, cu soțul ei de-acum, oricum, avea, în mod evident, pasiunea călătoriilor. Matei Pavel privea îndelung imaginile în culori strălucitoare de pe cărțile poștale, căuta să-și închipuie cum arată în realitate locurile acelea îndepărtate și necunoscute, dar nu izbutea cu niciun chip. Pe urmă își răscolea memoria să-și aducă aminte dacă, pe vremea când erau împreună, mama Irinei avea asemenea predispoziții turistice și, încă o dată, nu izbutea. Chiar de Sonia însăși și de perioada petrecută cu ea își amintea aproximativ, totul era ca un desen cu creionul care, cu trecerea anilor, s-a șters. El însuși, cel de atunci, era pentru el, cel de acum, un personaj străin și cu destule accente bizare, un personaj din altă lume.